CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
PEDRO CRUZ VILLALÓN
prezentate la 25 octombrie 2012[1]

Cauza C-32/11

Allianz Hungária Biztosító Zrt.,
Generali-Providencia Biztosító Zrt.,
Gépjármű Márkakereskedők Országos Szövetsége,
Magyar Peugeot Márkakereskedők Biztosítási Alkusz Kft.,
Paragon-Alkusz Zrt., succesor în drept al Magyar Opelkereskedők Bróker Kft.
împotriva
Gazdasági Versenyhivatal

[cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága (Ungaria)]

„Concurență — Acorduri bilaterale încheiate între societăți de asigurări și anumiți concesionari de autovehicule prin care se condiționează valoarea tarifului orar pentru reparații pe care societățile de asigurări îl plătesc concesionarilor de proporția contractelor de asigurare ale societății de asigurări în cauză pe care concesionarii le vând în calitate de intermediari — Competența Curții — Restrângerea concurenței prin obiect”

I – Introducere

1. În prezenta cauză, Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága (Curtea Supremă maghiară) adresează Curții o întrebare privind interpretarea articolului 101 alineatul (1) TFUE, în cadrul unui litigiu în care se discută legalitatea unei decizii a autorității naționale de concurență prin care s-au sancționat pentru restrângerea concurenței și pentru incompatibilitate cu legea maghiară diferite acorduri încheiate, în împrejurări diferite, între o serie de societății de asigurări și concesionari de vânzări și de reparații auto, precum și de o asociație a acestora din urmă.

2. Prezenta cauză cuprinde două aspecte. În primul rând, împrejurările sale impun, în opinia noastră, examinarea admisibilității întrebării preliminare adresate. Deși aceasta vizează o dispoziție de drept al Uniunii, nu se contestă că prezenta cauză este reglementată de normele naționale maghiare de concurență. În acest sens, vom propune Curții să declare că, dată fiind lipsa vădită a unei „trimiteri directe și necondiționate” la dreptul Uniunii efectuate de reglementarea națională, în sensul jurisprudenței Curții, nu sunt îndeplinite condițiile impuse pentru admiterea acestui tip de întrebare preliminară.

3. Independent de aceasta, vom analiza, în subsidiar, aspectul material al cauzei, privitor, astfel cum tocmai am arătat, la o eventuală situație de restrângeri ale concurenței prin obiect în contextul deosebit de complex al unor acorduri cu caracter vertical asupra cărora este posibil să fi avut o influență un acord orizontal.

1 — Limba originală: spaniola.

II – Cadrul juridic

A – *Dreptul Uniunii*

4. Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat [2] reglementează la articolul 3 raportul dintre articolele 81 CE și 82 CE (respectiv 101 TFUE și 102 TFUE) și reglementările naționale de concurență.

5. Potrivit alineatului (1), „[a]tunci când autoritățile de concurență ale statelor membre sau instanțele naționale aplică legislația națională de concurență acordurilor, deciziilor asociațiilor de întreprinderi sau practicilor concertate în sensul articolului [101] alineatul (1) [TFUE], care pot afecta comerțul dintre statele membre în sensul acestei dispoziții, ele aplică de asemenea articolul [101 TFUE] acestor acorduri, decizii sau practici concertate. Atunci când autoritățile de concurență ale statelor membre sau instanțele naționale aplică legislația națională de concurență oricărui abuz interzis de articolul [102 TFUE], acestea aplică de asemenea articolul [102 TFUE]”.

6. Articolul 3 alineatul (2) prevede că „aplicarea legislației naționale de concurență nu poate genera interzicerea acordurilor, deciziilor asociațiilor de întreprinderi sau a practicilor concertate care pot aduce atingere comerțului dintre statele membre, dar care nu restrâng concurența în sensul articolului [101] alineatul (1) [TFUE] sau care îndeplinesc condițiile articolului [101] alineatul (3) [TFUE] sau care intră sub incidența unui regulament de aplicare a articolului [101] alineatul (3) [TFUE]. Prezentul regulament nu împiedică statele membre să adopte și să aplice pe teritoriul lor o legislație națională mai strictă care interzice sau sancționează conduita unilaterală adoptată de întreprinderi”.

7. În cele din urmă, articolul 3 alineatul (3) stabilește următoarele: „Fără a aduce atingere principiilor generale și altor dispoziții de drept comunitar, alineatele (1) și (2) nu se aplică atunci când autoritățile de concurență și instanțele statelor membre aplică legislația națională privind controlul concentrărilor economice și nici nu împiedică aplicarea dispozițiilor de drept național care urmăresc, în mod predominant, un obiectiv diferit de cel urmărit de articolele [101 TFUE și 102 TFUE].”

B – *Legislația maghiară*

8. Legiuitorul maghiar a adoptat în 1996 o lege de interzicere a practicilor de concurență neloială și a restrângerii concurenței [3], al cărei preambul precizează că adoptarea legii se realizează „în temeiul cerinței de apropiere a reglementărilor Comunității Europene și a tradițiilor Legii maghiare privind concurența”.

9. Potrivit articolului 1 alineatul (2) din Tpvt, prevederile acestei legi se aplică practicilor reglementate de articolele 81 CE și 82 CE (101 TFUE și 102 TFUE) în cazul în care cauza este de competența Oficiului Concurenței sau a unei instanțe maghiare.

10. Articolul 11 alineatul (1) din Tpvt, inclus în capitolul IV, intitulat „Interzicerea acordurilor de restrângere a concurenței”, interzice „toate acordurile între întreprinderi, toate deciziile asociațiilor de întreprinderi, de organisme de drept public, de asociații și de alte entități similare [...] care au ca obiect sau care au sau pot avea ca efect limitarea, restrângerea sau denaturarea concurenței. Nu se încadrează în această definiție acordurile încheiate între întreprinderile care nu sunt independente unele de altele”.

2 — JO 2003, L 1, p. 25, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167.

3 — Legea nr. LVII din 1996 (A Tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény, denumită în continuare „Tpvt”).

III – Acțiunea principală și întrebarea preliminară

11. De la sfârșitul anului 2002, o serie de concesionari de autovehicule care își desfășurau activitatea și ca service-uri au mandatat Asociația națională a concesionarilor de mărci auto (Gépjármű Márkakereskedők Országos Szövetsége, denumită în continuare „GÉMOSZ”) să negocieze anual în numele lor cu întreprinderile asigurătoare un acord-cadru privind tariful orar aplicabil pentru reparațiile autovehiculelor avariate, în sarcina societăților de asigurări menționate.

12. Respectivii concesionari aveau două categorii de raporturi cu societățile de asigurări, în special cu Allianz Hungária Biztosító Zrt. (denumită în continuare „Allianz”) și cu Generali-Providencia Biztosító Zrt. (denumită în continuare „Generali”). Pe de o parte, aceștia acționau în calitate de „intermediari” ai societăților de asigurări, oferind clienților lor, în momentul vânzării sau în cel al reparării vehiculelor, o asigurare auto din partea societăților menționate. Pe de altă parte, concesionarii reparau vehiculele asigurate pentru societățile de asigurări în cazul unor avarii.

13. Atât în 2004, cât și în 2005, GÉMOSZ și Allianz au încheiat un acord-cadru privind tarifele orare pentru reparații. În continuare, Allianz a încheiat o serie de acorduri individuale cu câte un concesionar în temeiul cărora tariful orar al service-ului acestuia ar fi crescut dacă contractele de asigurare auto încheiate de Allianz atingeau un anumit procentaj din totalul asigurărilor vândute de acest concesionar [4].

14. În ceea ce privește Generali, aceasta nu a încheiat niciun acord-cadru cu GÉMOSZ în perioada de referință, ci numai acorduri individuale cu concesionarii, aplicând în practică în favoarea acestora o clauză de majorare a tarifului orar similară celei descrise anterior [5].

15. În decizia din 21 decembrie 2006, Oficiul Concurenței maghiar (Gazdasági Versenyhivatal) a declarat incompatibile cu articolul 11 din Tpvt următoarele acorduri:

— în primul rând, trei decizii adoptate de GÉMOSZ între 2003 și 2005, prin care se stabileau „prețurile recomandate” concesionarilor de mărci auto pentru repararea vehiculelor avariate, care trebuiau aplicate în raporturile cu societățile de asigurări;

— în al doilea rând, acordurile-cadru încheiate în 2004 și 2005 între GÉMOSZ și Allianz și diferitele acorduri individuale încheiate în aceeași perioadă de diferiți concesionari cu Allianz și, respectiv, cu Generali.

— În al treilea rând, diferite acorduri încheiate între 2000 și 2005 între Allianz și Generali, pe de o parte, și diferiți agenți de asigurări (Peugeot Márkakereskedők, Opelkereskedők și Porsche Biztosítási Alkusz Kft.), pe de altă parte, referitoare la comisioanele care urmau să fie primite de aceștia în funcție de numărul de contracte de asigurare vândute de societatea de asigurări respectivă.

4 — Potrivit Allianz, acordul său tip includea trei tipuri distincte de remunerații după cum concesionarul vindea asigurări Allianz care reprezentau (i) mai puțin de 30 %, (ii) între 30 și 50 % sau, respectiv, (iii) 50 % din totalul vânzărilor de asigurări ale concesionarului. Creșterea tarifului orar pentru reparații auto care făcea obiectul acordului ar fi (i) de aproximativ 10-11 % pentru concesionarii care realizau sub 30 %, (ii) de aproximativ 12-13 % în cazul în care între 30 și 50 % din vânzările de asigurări erau produse Allianz sau (iii) de aproximativ 14-15 % în cazul în care circa 50 % din vânzările de asigurări erau produse Allianz. Independent de cele de mai sus, potrivit celeilalte societăți de asigurări investigate, Generali, în majoritatea contractelor Allianz cu concesionarii se prevedea o majorare a remunerației pentru reparații numai în cazul în care produsele Allianz comercializate de concesionarul respectiv reprezentau 50 % din vânzările sale.

5 — Potrivit acestei societăți de asigurări, contractele încheiate de Generali cu concesionarii prevedeau creșterea remunerației în cazul în care aproximativ 30 % din vânzările lor de asigurări reprezentau produse Generali, obiectiv care ar fi cu 10 % mai mare decât cota de piață a Generali în perioada relevantă, respectiv 20 %.

16. În motivarea deciziei sale, Oficiul Concurenței afirma că această serie de acorduri, privite atât împreună, cât și individual, aveau ca obiect restrângerea concurenței deopotrivă pe piața contractelor de asigurări și pe piața serviciilor de reparații auto. Potrivit autorității de concurență menționate, articolul 101 TFUE nu era aplicabil acordurilor respective dată fiind lipsa lor de incidență asupra comerțului intracomunitar, iar nelegalitatea acestora rezulta numai din normele maghiare privind concurența.

17. După contestarea nelegalității acordurilor, oficiul menționat a interzis continuarea practicilor în litigiu și a aplicat amenzi în valoare de 5.319.000.000 HUF în cazul Allianz, de 1.046.000.000 HUF în cazul Generali, de 360.000.000 HUF în cazul GÉMOSZ, de 13.600.000 HUF în cazul Peugeot Márkakereskedők și, respectiv, de 45.000.000 HUF în cazul Opelkereskedők.

18. Decizia menționată a fost atacată la Fővárosi Bíróság (Tribunalul Municipal din Budapesta), care a admis în parte acțiunea, hotărârea fiind atacată cu apel la Fővárosi Ítélőtábla (Curtea Regională de Apel din Budapesta), care a stabilit că decizia atacată era legală în totalitate.

19. Împotriva hotărârii din apel s-a formulat recurs la Legfelsőbb Bíróság (Curtea Supremă). Aceasta, observând că articolul 11 alineatul (1) din Tpvt avea un cuprins identic cu cel al articolului 101 alineatul (1) TFUE și invocând interesul vădit ca dispozițiile sau noțiunile de drept al Uniunii să facă obiectul unei interpretări uniforme, a formulat următoarea întrebare preliminară:

„Pot fi considerate acorduri contrare articolului 101 alineatul (1) TFUE (care au ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței interne) acele acorduri bilaterale încheiate între o societate de asigurări și anumite service-uri sau între o societate de asigurări și o asociație a service-urilor în temeiul cărora tariful orar de reparație plătit service-ului de societatea de asigurări pentru repararea autovehiculelor asigurate la aceasta depinde, printre alți factori, de numărul și de procentul de asigurări semnate cu societatea de asigurări prin intermediul service-ului, care acționează în calitate de agent de asigurări al respectivei societăți de asigurări?”

IV – Cu privire la admisibilitatea întrebării preliminare

20. Instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă articolul 101 alineatul (1) TFUE se opune unui anumit tip de acorduri între întreprinderi. Chiar în întrebarea preliminară se afirmă însă că această dispoziție din tratat nu este aplicabilă în acest caz, întrucât acordurile în cauză nu au incidență asupra comerțului dintre statele membre. În consecință, legalitatea acestora trebuie să se analizeze exclusiv în raport cu normele naționale maghiare de concurență, mai concret cu articolul 11 alineatul (1) din Tpvt. Această idee, punct de plecare al deciziei Oficiului Concurenței maghiar, nu a fost contestată de niciuna dintre părți.

21. În pofida acestui caracter pur intern al cauzei principale, Curtea Supremă maghiară a considerat necesar să adreseze o întrebare privind interpretarea articolului 101 TFUE, cu argumentul potrivit căruia calificarea acordurilor în cauză în temeiul dreptului intern maghiar (Tpvt) se întemeiază pe concepte identice, sub aspectul conținutului, cu cele cuprinse în articolul 101 TFUE citat.

22. Într-adevăr, articolul 11 alineatul (1) din Tpvt reproduce aproape literal, fără nicio diferență semnificativă, interdicția privind acordurile prin care se restrânge concurența, cuprinsă la articolul 101 alineatul (1) TFUE [articolul 81 alineatul (1) CE]. Din acest motiv, instanța de trimitere consideră că a califica acordurile în cauză drept acorduri care au ca scop restrângerea concurenței implică interpretarea dispozițiilor cuprinse la articolul 101 alineatul (1) TFUE și că intervenția Curții este justificată prin „evidentul interes comunitar ca normele sau conceptele adoptate în temeiul dreptului Uniunii (între care se numără conceptele cuprinse la alineatul 1 al articolului 11 din Tpvt, aplicabile în cauză) să primească o interpretare uniformă, independent de împrejurările în care se aplică, în scopul de a evita riscul unor viitoare interpretări divergente”.

23. Comisia s-a manifestat de asemenea în favoarea admisibilității întrebării preliminare. În special, Comisia afirmă că, deși în prezenta cauză, spre deosebire de situația din cauzele menționate în cele ce urmează, dreptul Uniunii nu s-a aplicat direct, legătura particulară dintre Legea privind concurența și dreptul Uniunii face necesară interpretarea solicitată de instanța maghiară.

24. Astfel, într-o serie de hotărâri, începând cu Hotărârea Dzodzi [6], Curtea a declarat admisibilitatea întrebărilor preliminare referitoare la o dispoziție de drept al Uniunii chiar dacă aceasta nu era aplicabilă în situația de fapt din cauză, „în cazul concret în care dreptul național al unui stat membru face trimitere la cuprinsul acestei dispoziții pentru a determina normele aplicabile în cazul unei situații pur interne acestui stat”. În motivarea acestei soluții, hotărârea menționată a invocat existența unui „interes vădit ca, în scopul evitării unor divergențe interpretative viitoare, orice dispoziție de drept comunitar să primească o interpretare uniformă, oricare ar fi condițiile în care trebuie să se aplice”, deși ulterior le va reveni instanțelor naționale sarcina de a aplica dispoziția interpretată de Curte, ținând seama de împrejurările de fapt și de drept ale cauzelor cu care sunt sesizate, precum și de a determina întinderea exactă a trimiterii la dreptul Uniunii [7].

25. În trecut, nu puțini avocați generali și-au exprimat rezerve clare în raport cu această linie jurisprudențială [8]. În pofida unor astfel de critici, Curtea a confirmat ulterior această jurisprudență [9].

26. Trebuie totuși să se țină seama că acceptarea admisibilității acestui tip de întrebări preliminare nu a avut loc fără condiții. Astfel, în Hotărârea Kleinwort Benson/City of Glasgow District Council [10], Curtea a introdus o precizare importantă, solicitând ca trimiterea la dreptul Uniunii efectuată de norma națională să fie „directă și necondiționată”, condiție care a fost apreciată pozitiv de diferiți avocați generali [11]. În aceeași linie, Ordonanța pronunțată în cauza Club Náutico de Gran Canaria a făcut o aplicare strictă a acestei excepții într-o situație de fapt care viza impozitul general indirect din Insulele Canare [Impuesto General Indirecto Canario (IGIC)]. Acest impozit corespunde în esență TVA-ului, însă se aplică în Insulele Canare, în afara domeniului de aplicare al dreptului Uniunii. Deși dispoziția privind IGIC în legătură cu care instanța de trimitere solicita o interpretare relua dispoziția cuprinsă în Legea spaniolă privind TVA-ul, Curtea a subliniat că norma respectivă nu face o trimitere „directă și necondiționată”, ci doar o simplă reluare, ceea ce a determinat declararea inadmisibilității întrebării preliminare [12].

6 — Hotărârea din 18 octombrie 1990, Dzodzi (C-297/88 și C-197/89, Rec., p. I-3763). Un precedent se poate întâlni și în Hotărârea din 26 septembrie 1985, Thomasdünger (166/84, Rec., p. 3001).

7 — Hotărârea Dzodzi, punctele 34-41.

8 — Un bun rezumat al acestui punct de vedere critic poate fi întâlnit în Concluziile avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer prezentate la 26 septembrie 2000 în cauza Kofisa Italia (Hotărârea din 11 ianuarie 2001, C-1/99, Rec., p. I-207), punctul 22 și următoarele. Anterior, în Concluziile prezentate la 15 mai 1985 în cauza Thomasdünger, citată anterior, avocatul general Mancini și-a exprimat de asemenea opoziția față de admiterea acestui tip de întrebări preliminare, care ar intra în contradicție, în opinia sa, inclusiv cu dispozițiile tratatului. În același sens s-au pronunțat avocatul general Darmon în Concluziile prezentate la 3 iulie 1990 în cauza Dzozi, avocatul general Tizzano în Concluziile prezentate la 29 martie 2001 în cauza Adam (Hotărârea din 11 octombrie 2001, C-267/99, Rec., p. I-7467) și avocatul general Jacobs în Concluziile prezentate la 17 septembrie 1996 în cauza Leur-Bloem (Hotărârea din 17 iulie 1997, C-28/95, Rec., p. I-4161) și în Concluziile prezentate la 15 noiembrie 2001 în cauza BIAO (Hotărârea din 7 ianuarie 2003, C-306/99, Rec., p. I-1).

9 — A se vedea în special Hotărârea Leur-Bloem, citată anterior, Hotărârea din 26 noiembrie 1998, Bronner (C-7/97, Rec., p. I-7791), Hotărârea Kofisa Italia, citată anterior, Hotărârea Adam, citată anterior, Hotărârea BIAO, citată anterior, și Hotărârea din 16 martie 2006, Poseidon Chartering (C-3/04, Rec., p. I-2505).

10 — Hotărârea din 28 martie 1995 (C-346/93, Rec., p. I-615).

11 — Concluziile, citate anterior, ale avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer prezentate în cauza Kofisa Italia, ale avocatului general Jacobs prezentate în cauza BIAO și ale avocatului general Tizzano prezentate în cauza Adam.

12 — Ordonanța din 16 aprilie 2008 (C-186/07).

27. Astfel, hotărâri precum Leur-Bloem și Kofisa Italia [13] au confirmat indirect importanța acestei jurisprudențe prin intermediul unui raționament *per a contrario*, iar, în același sens, Hotărârea ETI [14], deși nu a invocat expres precedentul Kleinwort Benson, a precizat, într-o situație similară, că trimiterea la dreptul Uniunii pe care o cuprindea dispoziția națională respectivă nu era supusă niciunei condiții [15].

28. Mult mai recent, în Hotărârea Cicala [16] (pe care părțile nu au avut posibilitatea să o invoce în înscrisurile lor) s-a stabilit inadmisibilitatea unei întrebări preliminare în cazul lipsei „trimiterii directe și necondiționate” a normei naționale la dreptul Uniunii. Astfel, în hotărârea menționată se precizează că „o interpretare de către Curte a dispozițiilor dreptului Uniunii în situații pur interne se justifică pentru motivul că aplicabilitatea acestora a fost determinată de dreptul național în mod direct și necondiționat” [17]. În final, această cerință a fost reiterată în cauza recentă Nolan, în care Curtea s-a declarat incompetentă în temeiul lipsei unei trimiteri exprese și precise la dreptul Uniunii efectuate de reglementarea națională [18].

29. În ceea ce privește înțelesul care trebuie dat condiției menționate, considerăm, pe de o parte, că expresia „trimitere directă” înseamnă că aceasta trebuie să fie expresă și neechivocă. În realitate, trebuie să fie vorba despre o trimitere efectivă, nefiind suficientă o simplă menționare în calitate de sursă de inspirație. În ceea ce privește termenul „necondiționată”, acesta implică, în opinia noastră, că trimiterea trebuie să se refere la ansamblul reglementării despre care este vorba. Considerăm că trimiterea unică efectuată de legiuitorul național la o anumită normă extrasă din dreptul Uniunii poate să nu fie suficientă întrucât aplicarea în acest caz a jurisprudenței Curții și, în definitiv, răspunsul la întrebarea preliminară riscă să fie disfuncționale.

30. În cazul în care sunt îndeplinite ambele cerințe, considerăm că trimiterea preliminară nu este numai legitimă, ci trebuie primită pozitiv. Consecința logică a voinței spontane a legiuitorului național de a se conforma dreptului Uniunii poate, și chiar trebuie, să fie ca instanța națională să încerce să nu se îndepărteze de interpretarea dreptului Uniunii efectuată de instanța Uniunii. În plus, în aceste situații, recurgerea la trimiterea preliminară de către instanța națională nu ar trebui, în mod logic, să fie ceva accidental, determinat de hazard, ci ar trebui să constituie o practică constantă și stabilă.

31. În cele din urmă, cu privire la acest aspect, considerăm că nu este necesar să analizăm problema dacă instanța națională va urma răspunsul Curții. O consecință evidentă a principiului cooperării loiale este că instanța națională care a adresat Curții o întrebare preliminară în aceste împrejurări nu poate decât să aștepte răspunsul acesteia din urmă [19].

32. În consecință, precum în cauza Cicala, și aici este necesar să se examineze mai întâi dacă legea maghiară realizează o „trimitere directă și necondiționată” la dispozițiile Uniunii în materia dreptului concurenței, cu scopul de a determina admisibilitatea întrebării preliminare.

33. Astfel cum s-a arătat deja, hotărârea menționată nu a putut fi invocată de părțile în prezenta procedură întrucât a fost pronunțată ulterior prezentării înscrisurilor lor. Respectiva hotărâre constituie totuși un precedent deosebit de relevant pentru prezenta cauză, întrucât prezintă o serie de similitudini cu aceasta.

13 — Citate anterior, punctele 27 și, respectiv, 29.

14 — Hotărârea din 11 decembrie 2007 (C-280/06, Rep., p. I-10893).

15 — Punctul 25.

16 — Hotărârea din 21 decembrie 2011, Cicala (C-482/10, Rep., p. I-14139).

17 — Hotărârea Cicala, punctul 19.

18 — Hotărârea din 18 octombrie 2012, Nolan (C-583/10, punctul 47).

19 — În raport cu acest principiu, a se vedea Hotărârea din 18 octombrie 2008, Marra (C-200/07 și C-201/07, Rep., p. I-7929, punctul 41 și jurisprudența citată).

34. Pe de o parte, în Hotărârea Cicala, la punctele 25 și 26, se subliniază că, în acel caz, norma națională respectivă „face trimitere [...] în general la «principiile rezultate din ordinea juridică comunitară», iar nu în mod specific la reglementările de drept al Uniunii la care face trimitere întrebarea preliminară și nici la altele referitoare la aceeași materie, pentru care „nu se poate considera că dispozițiile vizate de întrebările adresate au devenit, ca atare, aplicabile în mod direct în temeiul dreptului italian”. În cazul legii maghiare în cauză, trimiterea este inclusă mai general, prin limitarea la menționarea în preambul a unei abstracte „cerințe de apropiere a reglementărilor Comunității Europene și a tradițiilor Legii maghiare privind concurența”. De fapt, aceasta nu trebuie să surprindă, fiind vorba despre legiuitorul unui stat care era încă departe de a dobândi calitatea de stat membru al Uniunii Europene.

35. Pe de altă parte, trebuie subliniat că, în ambele cazuri, instanțele de trimitere solicită interpretarea unor norme de drept primar care au, în plus, un caracter foarte general, apropiat de cel al principiilor juridice: într-un caz, articolul 296 al doilea paragraf TFUE și articolul 41 alineatul (2) litera (c) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, ambele referitoare la obligația de motivare a actelor juridice, iar în celălalt, conceptul „restrângere a concurenței prin obiect” cuprins la articolul 101 TFUE.

36. În astfel de condiții, nu se poate afirma că Legea maghiară privind concurența realizează o „trimitere directă și necondiționată” la articolul 101 TFUE: pe de o parte, preambulul legii amintește numai în mod general reglementarea „Comunității Europene” în materie de concurență, fără a menționa expres și neechivoc vreo dispoziție în special și, în plus, reglementarea menționată este citată în calitate de sursă de inspirație suplimentară, alături de propria tradiție națională. Pe de altă parte, precum legea italiană în cauza Cicala, legea maghiară nu menționează în niciun caz că trimiterea respectivă are drept consecință excluderea reglementărilor naționale [20]. În cele din urmă, întrebarea formulată este lipsită de precizie, întrucât vizează chiar noțiunea de practică de restrângere a concurenței trimițând la dreptul primar.

37. Ca o consecință a celor de mai sus, va trebui să concluzionăm în principiu că, în prezenta cauză, nu există un interes vădit al Uniunii pentru asigurarea unei interpretări uniforme a dispoziției care face obiectul întrebării preliminare și care decurge dintr-o reluare directă și necondiționată a dreptului Uniunii.

38. În aceste condiții [21], trebuie totuși să se răspundă la susținerea Comisiei potrivit căreia situațiile în care legislația națională presupune o reluare a dreptului Uniunii în materia practicilor de restrângere a concurenței trebuie tratate excepțional.

39. Astfel, invocând articolul 3 din Regulamentul nr. 1/2003 și elemente din jurisprudență, Comisia sugerează că acest interes vădit există cu caracter general în cadrul dreptului concurenței. În opinia noastră, deși există argumente pentru a recunoaște că, în domeniul dreptului concurenței, interesul menționat al Uniunii poate fi oarecum mai semnificativ, aceste argumente nu pot înlocui imperativul unei reluări directe și necondiționate, aspect ale cărui motive le vom expune în continuare.

40. Pe de o parte, nu se contestă că aplicarea Hotărârii Dzodzi s-a confirmat în mod special în domeniul dreptului concurenței. În Hotărârile Bronner, Poseidon Chartering și ETI, citate anterior, și în Hotărârea Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio [22], Curtea a admis întrebările preliminare respective în cauze în care acțiunea principală era în principiu în afara domeniului de aplicare al dreptului Uniunii și viza în realitate o normă națională în materie de concurență.

20 — Hotărârea Cicala, citată anterior, punctul 28.

21 — Dincolo de faptul că, în ședință, Comisia a admis că nu există în cauză o „trimitere directă și necondiționată”.

22 — Hotărârea din 14 decembrie 2006 (C-217/05, Rec., p. I-11987).

41. În aceste cazuri, competența Curții s-a stabilit în temeiul argumentului adițional potrivit căruia este necesară evitarea divergențelor în interpretarea aceleiași dispoziții juridice a Uniunii după cum este aplicabilă numai indirect (prin trimiterea realizată de dreptul național) sau direct (întrucât intră în domeniul de aplicare atât al dreptului național, cât și al articolului 101 TFUE) [23].

42. Astfel, potrivit articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003, reglementările naționale în materie de concurență (precum articolul 11 alineatul 1 din Tpvt) se aplică coroborat cu articolele 101 TFUE și 102 TFUE atunci când acordurile, deciziile sau practicile despre care este vorba „pot afecta comerțul dintre statele membre", în sensul tratatului.

43. Dimpotrivă însă, trebuie să se înțeleagă că normele naționale menționate se aplică în mod independent de dreptul Uniunii atunci când nu se verifică această potențială afectare a comerțului intracomunitar. Legiuitorul Uniunii a formulat foarte clar acest aspect: articolul 3 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 1/2003 precizează expres aceasta și chiar Comunicarea Comisiei privind conceptul de efect asupra comerțului al normelor de concurență prevede că acest criteriu „determină domeniul de aplicare al articolului 3 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 [privind] punerea în aplicare a regulilor de concurență prevăzute la articolele [101 TFUE și 102 TFUE]" [24].

44. În consecință, când există un risc de a afecta comerțul dintre statele membre, dreptul național va trebui aplicat în coroborare cu dreptul Uniunii [articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003], iar acesta din urmă va funcționa în calitate de „barieră" [articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003], însă, cu excepția acestor cazuri, reglementările naționale de concurență se aplică (și, în consecință, trebuie interpretate) în principiu independent de dreptul Uniunii.

45. În acest sens, în lumina tratatului și a Regulamentului nr. 1/2003, statele membre au competențe proprii în sectorul concurenței, care nu se limitează la simple atribuții administrative și de execuție, ci cuprind și competențe normative. Atunci când își exercită competențele în domeniul care le-a fost rezervat, aceste competențe nu sunt limitate în niciun mod de supremația dreptului Uniunii, întrucât articolele 101 TFUE și 102 TFUE nu le sunt aplicabile și nu există o dispoziție de drept european de armonizare în acest domeniu.

46. În consecință, articolul 3 din Regulamentul nr. 1/2003 nu poate *per se* să constituie temeiul competenței Curții în cazuri precum cel de față, în care acțiunea principală trebuie soluționată exclusiv în temeiul reglementărilor naționale [25]. Ipoteza contrară ar priva de orice efect util criteriul „afectării comerțului dintre statele membre" și ar constitui o interferență nejustificată în domeniul suveranității care s-a dorit să fie rezervată exclusiv acestora.

47. Desigur, în ultimii ani s-a produs o „europenizare" progresivă a sistemelor naționale de drept al concurenței, care, în special în noile state membre, au adoptat frecvent drept model dreptul Uniunii [26]. Ceea ce nu înseamnă totuși că această „europenizare" trebuie îndeplinită prin intermediul jurisprudenței. Deși poate fi convenabil, și chiar de dorit, ca statele membre să tindă spre o

23 — Hotărârile Bronner, punctele 19 și 20, Poseidon Chartering, punctul 16, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, punctul 20, și ETI, punctul 26, citate anterior. În același sens, a se vedea Concluziile avocatului general Kokott prezentate la 13 iulie 2006 în cauza Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio și la 3 iulie 2007 în cauza ETI.

24 — Comunicarea Comisiei – Orientările privind conceptul de efect asupra comerțului din articolele 81 și 82 din tratat (JO 1994, C 101, p. 81, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 149), punctul 8. A se vedea de asemenea Comunicarea Comisiei privind cooperarea dintre Comisie și instanțele statelor membre ale Uniunii Europene în aplicarea articolelor 81 și 82 din Tratatul CE (JO 2004, C 101, p. 54, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 122), punctul 6.

25 — Situația ar fi diferită în cazul în care s-ar demonstra că acordurile în litigiu pot afecta comerțul intracomunitar, însă acest aspect, astfel cum s-a arătat deja, nu a făcut obiectul discuției în speță.

26 — În această privință, a se vedea Cseres, K. J., „The Impact of Regulation 1/2003 in the New Member States", *The Competition Law Review*, volumul 6, nr. 2 (iulie 2010).

convergență între dreptul Uniunii și legislația privind concurența aplicabilă în cauzele pur interne (în care nu este afectat comerțul dintre state) și ca, în aplicarea și în interpretarea acestui drept național, autoritățile naționale să se inspire din jurisprudența Curții privind articolele 101 TFUE și 102 TFUE, această armonizare nu ar trebui să se impună prin intermediul procedurii preliminare.

48. În concluzie, numai în cazul unei reale trimiteri „directe și necondiționate” la dreptul Uniunii, astfel cum s-a stabilit în Hotărârile Kleinwort Benson și Cicala, citate anterior, ar fi posibilă declararea admisibilității întrebării preliminare, fără a fi necesară o excepție de la acest criteriu în cazurile în care trimiterea făcută de legiuitorul național vizează o normă de drept al concurenței. Întrucât aceste condiții nu sunt îndeplinite, considerăm că Curtea ar trebui să declare inadmisibilă prezenta întrebare preliminară pentru că este necompetentă să o soluționeze.

V – Analiza întrebării preliminare

49. Fără a aduce atingere celor prezentate mai sus și în ipoteza în care Curtea ar considera necesar să declare admisibilă întrebarea preliminară, vom analiza în continuare fondul cauzei.

A – *Observații introductive*

50. În această cauză, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească posibilitatea de a califica o serie de acorduri între diferite întreprinderi, precum și o asociație de întreprinderi ca acorduri având ca obiect restrângerea concurenței, în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE. Analiza acestei întrebări presupune să începem cu o serie de observații introductive privind particularitățile de fapt și de drept ale cauzei, precum și cu unele precizări privind identificarea acordurilor în cauză și, în final, privind conceptul de restrângeri prin obiect.

1. Particularitățile cauzei

51. Prezenta cauză pune în discuție legalitatea unei serii complexe de acorduri ai căror principali actori sunt două societăți de asigurări, Allianz și Generali, o serie de concesionari de autovehicule și asociația acestora (GÉMOSZ), cu particularitatea că, în relațiile lor cu societățile de asigurări, concesionarii îndeplinesc două funcții: în momentul încheierii contractului de asigurare pentru clienții lor, concesionarii acționează în calitate de intermediari ai societăților de asigurări sau de agenți de asigurare, iar în momentul reparației autovehiculelor în urma unei avarii, concesionarii intervin în calitate de service-uri, care primesc plata de la societățile de asigurări respective, între altele, în funcție de asigurările încheiate anterior pentru acestea.

52. Allianz și Generali negociază anual cu service-urile auto condițiile de efectuare a reparațiilor și tarifele aplicabile pentru repararea autovehiculelor asigurate de acestea. În temeiul acordurilor respective, service-urile pot efectua repararea vehiculelor asigurate fără a fi obligate să consulte în prealabil societățile de asigurări.

53. De la sfârșitul anului 2002, mulți concesionari de mărci auto, care își desfășoară activitatea și ca service-uri auto, au solicitat GÉMOSZ negocierea anuală în numele lor cu societățile de asigurări a unor acorduri-cadru privind tarifele menționate.

54. În 2004 și în 2005, societatea de asigurări Allianz a încheiat acorduri-cadru privind tarifele respective cu GÉMOSZ. Ulterior, Allianz a încheiat cu concesionarii-service-uri acorduri individuale întemeiate pe aceste acorduri-cadru. Potrivit acordurilor individuale menționate, concesionarii-service-uri urmau să primească o remunerație superioară celei agreate cu GÉMOSZ în cazul în care atingeau sau menținеau un anumit procentaj de asigurări ale Allianz din totalul asigurărilor auto vândute de concesionarul respectiv.

55. Generali nu a încheiat niciun acord-cadru cu GÉMOSZ în perioada de referință, ci acorduri individuale cu concesionarii. Aceste acorduri nu cuprindeau, după cum se pare, clauze de majorare a tarifelor precum cele incluse în acordurile încheiate de Allianz, deși autoritatea maghiară de concurență a constatat că Generali aplica în practică stimulente comerciale similare.

56. Pe de altă parte, atât Allianz, cât și Generali au încheiat între 2000 și 2005 diferite acorduri cu agenți de asigurări în vederea stimulării vânzării produselor societăților de asigurări în schimbul unei remunerații mai mari.

57. În consecință, principala complexitate a prezentei cauze derivă din faptul că reunește activități în care pot exista restrângeri ale concurenței și care fac parte din două piețe foarte diferite: piața asigurărilor și piața serviciilor de reparații auto. Așadar, răspunsul la întrebarea preliminară va impune efectuarea unei distincții certe între cele două piețe afectate.

2. Cu privire la acordurile în cauză

58. Dincolo de această complexă serie de acorduri, trebuie să semnalăm că întrebarea preliminară adresată de Curtea Supremă maghiară se referă exclusiv la „acordurile bilaterale încheiate între o societate de asigurări și anumite service-uri” și la cele încheiate „între o societate de asigurări și o asociație a service-urilor”.

59. Prin urmare, prezenta întrebare preliminară vizează numai aceste acorduri, respectiv cele încheiate între societățile de asigurări Allianz și Generali cu diferiți concesionari-service-uri, pe de o parte, și pe cele încheiate între Allianz și asociația care reunește concesionarii (GÉMOSZ), pe de altă parte.

60. Guvernul maghiar și Comisia consideră totuși că acordurile menționate trebuie analizate coroborat cu anumite decizii ale GÉMOSZ și cu acordurile încheiate de societățile de asigurări cu agenții de asigurări ai concesionarilor. Independent de modul de redactare a întrebării preliminare și din motivele pe care le vom expune în continuare, considerăm că o astfel de analiză globală este dificil de evitat.

3. Cu privire la noțiunea „restrângeri prin obiect”

61. Prin intermediul întrebării preliminare, Curtea Supremă maghiară solicită să se stabilească dacă se poate considera că acordurile menționate determină restrângeri ale concurenței prin obiectul lor, în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE.

62. Potrivit dispoziției citate, „[s]unt incompatibile cu piața internă și interzise orice acorduri între întreprinderi, orice decizii ale asocierilor de întreprinderi și orice practici concertate care pot afecta comerțul dintre statele membre și care au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței interne”.

63. În consecință, articolul 101 alineatul (1) TFUE privește două tipuri de restrângeri ale concurenței: cele „prin obiect” și cele „prin efect”. Astfel cum s-a arătat în jurisprudență, folosirea conjuncției „sau” arată că a doua dintre aceste calificări este subsidiară în raport cu prima: în primul rând, trebuie luat în considerare „însuși obiectul acordului, ținând seama de contextul economic în care acesta trebuie să fie aplicat”, însă, „în cazul în care analiza clauzelor acestui acord nu ar indica un grad suficient de nocivitate pentru concurență, ar trebui, prin urmare, să se examineze efectele acestuia și, pentru a fi interzis, să se impună întrunirea elementelor care probează că, în fapt, concurența a fost împiedicată, restrânsă sau denaturată în mod sensibil”. Distincția dintre „încălcarea prin obiect” și „încălcarea prin efect” rezultă din împrejurarea că anumite forme de coluziune între întreprinderi pot fi considerate,

prin însăși natura lor, ca fiind dăunătoare pentru buna funcționare a concurenței [27].

64. Calificarea unui acord sau a unei practici ca restrângând concurența prin obiectul său operează ca un fel de „prezumție", întrucât, dacă se stabilește această natură restrictivă, nu este necesară dovedirea efectelor acestui acord sau practici asupra concurenței. În plus, interzicerea se poate realiza cu caracter preventiv, fără a aștepta producerea concretă a eventualelor efecte negative asupra concurenței [28].

65. Astfel cum arată Comisia în Orientările privind aplicarea articolului [101] alineatul (3) [TFUE], „[e]ste vorba de restricții care, având în vedere obiectivele urmărite de regulile comunitare de concurență, au un potențial ridicat de efecte negative asupra concurenței, astfel încât este inutil, în sensul aplicării articolului [101] alineatul (1), să se demonstreze efectele reale asupra pieței. Această prezumție are la bază gravitatea restricției și experiența care arată că este foarte probabil ca acordurile care au ca obiect restrângerea concurenței să producă efecte negative asupra pieței și să pericliteze obiectivele urmărite de regulile comunitare de concurență" [29]. În opinia noastră, din cele de mai sus se deduce că această categorie trebuie interpretată în mod restrictiv și că trebuie să se limiteze la situațiile în care se poate aprecia un risc intrinsec de producere a unor efecte negative deosebit de grave.

66. Așadar, în conformitate cu o jurisprudență constantă, pentru a aprecia dacă un acord are caracter anticoncurențial, trebuie analizate în special cuprinsul dispozițiilor acestuia, obiectivele pe care urmărește să le atingă, precum și contextul economic și juridic în care acesta se înscrie. Deși intenția părților nu este un element necesar pentru stabilirea caracterului restrictiv al unui acord, nimic nu interzice Comisiei sau instanțelor Uniunii să țină seama de aceasta [30].

67. În conformitate cu jurisprudența respectivă, în prezenta cauză vom analiza conținutul și obiectivele pe care urmăresc să le atingă acordurile menționate de instanța de trimitere, respectiv contractele dintre, pe de o parte, societățile de asigurări și, pe de altă parte, anumite service-uri-concesionari sau asociația acestora (GÉMOSZ). În al doilea rând, vom examina contextul economic și juridic în care se înscriu aceste acorduri, context în care, în opinia noastră, trebuie să fie incluse și acordurile și deciziile la care fac trimitere guvernul maghiar și Comisia, respectiv deciziile GÉMOSZ și acordurile încheiate cu agenții de asigurări.

B – *Cuprinsul și obiectivele acordurilor în cauză*

68. În opinia noastră, în ceea ce privește, în primul rând, cuprinsul și obiectivele lor, acordurile care fac obiectul întrebării preliminare, prin care societățile de asigurări majorează remunerația concesionarilor pentru reparația vehiculelor în cazul în care procentul de contracte de asigurare ale societății respective vândute de concesionar sporește, nu pot fi calificate drept restrângeri ale concurenței prin obiect.

27 — Hotărârea Curții din 20 noiembrie 2008, Beef Industry Development Society și Barry Brothers (C-209/07, Rep., p. I-8637, punctele 15 și 17).

28 — În acest sens, potrivit unei jurisprudențe consacrate, în vederea aplicării articolului 101 alineatul (1) TFUE, „luarea în considerare a efectelor concrete ale unui acord este superfluă atunci când rezultă că acesta are ca obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței". A se vedea în acest sens Hotărârea din 13 iulie 1966, Consten și Grundig/Comisia (56/64 și 58/64, Rec., p. 299, punctul 496), și Hotărârea din 15 octombrie 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, Rec., p. I-8375, punctul 491).

29 — Comunicarea Comisiei – Orientări privind aplicarea articolului 81 alineatul (3) din tratat (JO 2004, C 101, p. 97, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 165), punctul 21.

30 — A se vedea în special Hotărârea din 8 noiembrie 1983, IAZ/Comisia (96/82-102/82, 104/82, 105/82, 108/82 și 110/82, Rec., p. 3369, punctele 23-25), și Hotărârea din 6 octombrie 2009, GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia și alții (cauzele conexate C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P și C-519/06 P, Rep., p. I-9291, punctul 58).

69. Mai întâi, este necesar să se sublinieze că este vorba despre acorduri verticale, cărora, ca regulă generală și cu anumite excepții, nu li se aplică articolul 101 alineatul (1) TFUE [31]. În consecință, spre deosebire de acordurile orizontale [32], unde este clar mai simplă identificarea unui obiect sau a unui efect de restrângere a concurenței, acordurile verticale prezintă o complexitate notabil mai mare.

70. Guvernul maghiar și Comisia contestă totuși calificarea acestor acorduri ca verticale. În opinia acestora, între societățile de asigurări și concesionarii-service-uri nu există niciun raport juridic în temeiul căruia una dintre părți să furnizeze un serviciu celeilalte. În măsura în care service-urile nu sunt clienți ai societăților de asigurări, iar tarifele orare pentru reparații nu pot fi considerate contraprestații în raport cu vânzarea de contracte de asigurare, nu se poate vorbi aici despre un real „caracter vertical”. Părțile menționate consideră, în definitiv, că nu este vorba despre acorduri verticale întrucât nu există un raport juridic în temeiul căruia o parte să furnizeze un serviciu celeilalte.

71. Allianz susține că, dimpotrivă, acordurile sale cu concesionarii sunt clar verticale, întrucât ei prestează pentru aceasta, în schimbul unei remunerații, servicii de reparații auto pentru vehiculele asigurate sau servicii de intermediere în vânzarea de asigurări.

72. În opinia noastră, teza susținută de Allianz este mai compatibilă cu definiția amplă a acordurilor verticale prevăzută de Regulamentul nr. 330/2010. Astfel, articolul 1 alineatul (1) litera (a) din regulamentul menționat le definește drept „un acord sau practică concertată convenite între două sau mai multe întreprinderi care acționează fiecare, în sensul acordului sau al practicii concertate, la niveluri diferite ale procesului de producție și de distribuție și care se referă la condițiile în care părțile pot cumpăra, vinde sau revinde anumite bunuri sau servicii”.

73. În consecință, considerăm, în primul rând, că societățile de asigurări și concesionarii-service-uri acționează, în temeiul acordului, la niveluri diferite ale procesului de distribuție și, în al doilea rând, că, în acordurile în litigiu, părțile stabilesc condițiile în care concesionarii prestează societăților de asigurări anumite servicii pe care acestea le remunerează la prețul convenit. În acest sens, nu se contestă, de exemplu, că concesionarii comercializează produsele de asigurări ale societăților de asigurări în schimbul unei remunerații și de fapt întrebarea preliminară privește aspectul dacă forma de remunerare aleasă (prin intermediul prețului pe ora de reparații) este compatibilă cu articolul 101 alineatul (1) TFUE. În consecință, acordurile la care se referă întrebarea preliminară sunt, din perspectiva noastră, acorduri verticale.

74. Așadar, pentru moment, Curtea a calificat drept restrângeri ale concurenței prin obiect, în cazul acordurilor verticale, numai impunerea de prețuri minime de revânzare [33], interzicerea comerțului paralel dintre statele membre, cu stabilirea unei protecții teritoriale absolute [34], și, mai recent, clauzele prin care se interzice distribuitorilor utilizarea internetului pentru vânzarea anumitor produse, cu excepția cazului în care această interdicție este justificată obiectiv, precum în cadrul unui sistem de distribuție selectivă [35].

75. Dimpotrivă, astfel cum vom arăta în continuare, acordurilor care fac obiectul cauzei principale le lipsește, în opinia noastră, potențialitatea de a constitui restrângeri pe care o aveau clauzele menționate.

31 — A se vedea în această privință articolul 2 din Regulamentul (UE) nr. 330/2010 al Comisiei din 20 aprilie 2010 privind aplicarea articolului 101 alineatul (3) TFUE categoriilor de acorduri verticale și practici concertate (JO L 102, p. 1). Articolul 3 din acesta reglementează anumite praguri ale cotei de piață pentru care exceptarea este aplicabilă, iar articolul 5 enumeră anumite restricții verticale în cazul cărora nu se aplică această exceptare.

32 — Între întreprinderi concurente: spre exemplu, ne-am regăsi cu siguranță în această situație dacă ar fi existat un acord în materie de tarife pentru reparații între Allianz și Generali.

33 — Hotărârea din 3 iulie 1985, Binon (243/83, Rec., p. 2015).

34 — Hotărârea Consten și Grundig/Comisia, citată anterior, și Hotărârea din 1 februarie 1978, Miller (19/77, Rec., p. 131).

35 — Hotărârea din 13 octombrie 2011, Pierre Fabre Dermo-Cosmétique SAS (C-439/09, Rep., p. I-9419).

76. Guvernul maghiar și Comisia afirmă că faptul că acordurile în cauză au condiționat cuantumul tarifului orar pentru reparații care urmează să fie plătit de societățile de asigurări de vânzarea de către concesionarul-service a unui anumit procentaj de produse ale acestora, iar nu de vânzarea unui număr absolut de contracte, are scopul de a perpetua împărțirea cotelor de piață ale societăților de asigurări existente în momentul încheierii acordurilor, obiectiv care ar fi, în sine, anticoncurențial. Acordurile ar urmări să intercondiționeze activități care sunt în principiu independente, și anume repararea de autovehicule și vânzarea de asigurări, modificând astfel funcționarea normală a pieței și confirmând obiectivul anticoncurențial al acordurilor în cauză.

77. În primul rând, trebuie amintit că dreptul concurenței nu interzice expres acest tip de clauze cu obiective sub formă de procentaje și nici nu sancționează acordurile verticale destinate să crească vânzările unei întreprinderi în defavoarea celor ale concurenților săi. Dovada cea mai clară a acestei afirmații constă în toleranța, între anumite limite temporale, a așa-numitelor obligații „de marcă unică" sau „de neconcurență", care nu numai că încurajează această lipsă de concurență, ci interzic comercializarea produselor concurenților [36].

78. Articolul 5 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 330/2010, de exemplu, exclude numai aplicabilitatea exceptării prevăzute la articolul 101 alineatul (3) TFUE [și, în consecință, aplică articolul 101 alineatul (1) TFUE] în cazul obligațiilor de neconcurență „a căr[or] durată este nedeterminată sau depășește cinci ani", ceea ce ar permite aplicarea exceptării în cazul obligațiilor cu durată inferioară. În ceea ce privește Orientările Comisiei privind restricțiile verticale, acestea afirmă că „[s]e consideră că obligațiile de neconcurență cu durata mai mică de un an, contractate de întreprinderi care nu ocupă o poziție dominantă, nu determină, în general, efecte anticoncurențiale semnificative sau efecte negative nete" [37].

79. Desigur, faptul că Regulamentul nr. 330/2010 prevede că unui anumit tip de acorduri verticale nu le este aplicabilă exceptarea nu înseamnă că trebuie să intre automat în categoria restrângerilor prin obiect. Este însă cert că „lista neagră" din Regulamentul nr. 330/2010 și restricțiile identificate de Comisie drept „hardcore" se suprapun în mare măsură cu acordurile și cu practicile calificate de jurisprudență drept restrângeri prin obiect. În consecință, deși nu este vorba despre un criteriu determinant, pare evident că aceste liste se pot utiliza drept indiciu în special a ceea ce nu constituie restrângere prin obiect.

80. În plus, chiar jurisprudența a analizat anumite acorduri verticale care cuprindeau obligații de neconcurență de acest tip, ajungând la concluzia că nu constituie restrângeri ale concurenței prin obiect, deși este necesar să se analizeze dacă împiedică, restrâng sau denaturează concurența prin efectul lor [38].

81. În opinia noastră, acordurile în cauză nu prezintă, în raport cu cuprinsul și cu obiectivele lor, un potențial atât de ridicat de restrângere a concurenței precum acordurile verticale care au fost deja considerate de jurisprudență drept restrângeri prin obiect. În plus, potențialul lor de restrângere a concurenței pare chiar inferior celui al acordurilor verticale care, potrivit jurisprudenței, nu constituie restrângeri prin obiect, deși pot produce eventual efecte anticoncurențiale [39].

36 — În conformitate cu articolul 1 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 330/2010, prin „obligația de neconcurență" se înțelege „orice obligație directă ori indirectă prin care i se interzice cumpărătorului să producă, să cumpere, să vândă sau să revândă bunuri ori servicii care concurează cu bunurile sau serviciile contractuale sau orice obligație directă sau indirectă prin care i se impune cumpărătorului să cumpere de la furnizor sau de la altă întreprindere desemnată de furnizor peste 80 % din achizițiile sale totale anuale de bunuri sau servicii contractuale și de bunuri și servicii substituibile pe piața relevantă, calculate pe baza valorii achizițiilor sale realizate în anul calendaristic precedent sau, în cazul în care există o practică într-un anumit sector de activitate, pe baza volumului achizițiilor sale realizate în anul calendaristic precedent".

37 — JO 2010, C 130, p. 1, punctul 133.

38 — A se vedea în acest sens Hotărârea din 28 februarie 1991, Delimitis (C-234/89, Rec., p. I-935, punctele 13-15), Hotărârea din 7 decembrie 2000, Neste (C-214/99, Rec., p. I-11121, punctul 25), Hotărârea din 11 septembrie 2008, CEPSA (C-279/06, Rep., p. I-6681, punctul 43), și Hotărârea din 2 aprilie 2009, Pedro IV Servicios (C-260/07, Rep., p. I-2437, punctul 83).

39 — A se vedea jurisprudența citată la nota de subsol anterioară.

C – *Contextul economic și juridic al acordurilor în cauză*

82. După cum am arătat deja, pentru a stabili dacă un anumit acord constituie o restrângere a concurenței prin obiect, este necesar să se examineze, astfel cum se indică în jurisprudență, contextul economic și juridic în care se încadrează un astfel de acord [40].

83. În acest sens, Comunicarea Comisiei privind aplicarea articolului [101] alineatul (3) [TFUE] arată că „de asemenea, este posibil să fie necesar să se examineze contextul în care acordul se aplică (trebuie să se aplice) și conduita și comportamentul efective ale părților pe piață. Altfel spus, o analiză a faptelor care stau la baza acordului și a circumstanțelor specifice în care acesta funcționează poate fi necesară înainte de a se determina dacă o anumită restricție are ca obiect restrângerea concurenței. Modalitatea concretă de punere în aplicare a unui acord poate indica o restricție prin obiect chiar și în cazul în care aceasta nu este stipulată în mod expres în acord” [41].

84. Așadar, în prezenta cauză, acordurile vizate s-au aplicat într-un context foarte special, care prezintă anumite aspecte problematice la prima vedere.

85. Pe de o parte, deciziile GÉMOSZ par, în orice caz, a constitui un acord orizontal între concesionarii de mărci auto privind tarifele și condițiile de prestare a serviciilor de reparații auto. Pe de altă parte, societățile de asigurări care au încheiat acordurile respective, Allianz și Generali, dețineau împreună, astfel cum s-a declarat în ședință, o cotă de peste 70 % din piața relevantă. În consecință, prin încheierea de acorduri cu concesionarii și/sau cu GÉMOSZ privind prețurile pentru reparații în temeiul tarifelor anterior acordate în cadrul asociației, societățile de asigurări cu cea mai mare cotă de piață ar fi consolidat și ar fi crescut eficacitatea acordului orizontal al concesionarilor. În cele din urmă, acordurile societăților de asigurări cu agenții de asigurări ar fi consolidat posibilele efecte anticoncurențiale rezultate din acordurile dintre societățile de asigurări și concesionari.

86. În opinia noastră și din perspectiva strictă, în primul rând, a *pieței asigurărilor auto*, toate aceste împrejurări pot să nu fie suficiente pentru a califica acordurile verticale la care face referire instanța națională drept acorduri de restrângere a concurenței prin obiectul lor.

87. Desigur, Allianz și Generali au continuat, în acordurile cu GÉMOSZ și cu concesionarii-service-uri, să își majoreze cotele de piață, producând un efect de excludere a concurenților. Însă, astfel cum am arătat deja, acest scop nu determină ca acordurile în cauză menționate să fie considerate restrângeri prin obiectul lor.

88. Pentru a constata o restrângere prin obiect pe piața asigurărilor, ar fi necesar, în opinia noastră, să se stabilească existența între Allianz și Generali a unui acord orizontal anticoncurențial sau, cel puțin, a unei practici concertate în scopul excluderii concurenților de pe piață, care ar putea fi considerată o restrângere a concurenței prin obiect. În plus, aceeași pare a fi și poziția sugerată de Comisie în observațiile sale, aceasta afirmând că ar putea exista o practică concertată între societățile de asigurări în prezenta cauză, având în vedere în special identitatea condițiilor din contractele încheiate de Allianz cu GÉMOSZ și, individual, cu concesionarii și, respectiv, de Generali, individual, cu concesionarii.

89. În acest context, se impune totuși să amintim că, în conformitate cu o jurisprudență constantă a Curții, „o practică concertată în sensul alineatului (1) al articolului [101 TFUE] constituie o formă de coordonare între întreprinderi care, fără a ajunge să stabilească un acord propriu-zis, evită deliberat riscurile concurenței printr-o cooperare practică între ele”. De asemenea, Curtea a afirmat, în Hotărârea din 16 decembrie 1975, Suiker Unie/Comisia, că „criteriile de coordonare și cooperare care constituie o practică concertată, departe de a impune elaborarea unui real «plan», trebuie interpretate

40 — A se vedea, cu titlu de exemplu, Hotărârea IAZ/Comisia, citată anterior, punctele 23-25.

41 — Citată anterior, punctul 22.

în lumina conceptului inerent dispozițiilor tratatului privind concurența, potrivit căruia toți agenții economici trebuie să determine în mod autonom politica pe care pretind că o aplică pe piața comună și condițiile pe care doresc să le ofere clienților lor". Deși este adevărat că „această cerință de autonomie nu exclude dreptul agenților economici de a se adapta inteligent la comportamentul existent sau anticipat al competitorilor lor, ea interzice strict orice contact direct sau indirect între acești agenți al cărui obiect sau efect ar fi de a stabili condiții de concurență care nu corespund condițiilor normale ale pieței despre care este vorba, ținând seama de natura produselor sau a serviciilor prestate, de mărimea și de numărul întreprinderilor și de volumul pieței respective" [42].

90. În consecință, existența unei practici concertate impune, pe de o parte, constatarea unui concurs de voințe prin care diferiți concurenți decid să substituie riscurile concurenței prin coordonarea dintre ei și un anumit tip de contact direct sau indirect între ei [43]. În plus, o practică concertată „presupune, pe lângă concertarea întreprinderilor, un comportament pe piață care urmează concertării și o relație de la cauză la efect între ambele elemente" [44].

91. În lumina acestei jurisprudențe, Comisia consideră că faptul că societățile de asigurări au acceptat condițiile standard oferite de concesionari, precum și faptul că condițiile contractelor erau similare sau chiar identice evidențiază că este vorba despre acorduri orizontale sau cel puțin despre practici concertate, implementate separat, atât de societățile de asigurări, cât și de concesionari.

92. Cu privire la acest aspect, trebuie amintit totuși că un comportament paralel nu este suficient pentru a dovedi existența unei practici concertate dacă există altă explicație plauzibilă a respectivului comportament. În exprimarea neechivocă a Curții, „[î]n ceea ce privește pronunțarea asupra valorii probante a acestor elemente, trebuie amintit că un comportament paralel poate fi considerat drept dovadă a existenței unei concertări dacă acea concertare constituie singura sa explicație plauzibilă. Astfel, trebuie să se ia în considerare că, deși articolul 85 din tratat interzice orice formă de comportament coluziv care poate denatura concurența, acesta nu exclude dreptul operatorilor economici de a se adapta în mod inteligent la comportamentul real sau previzibil al competitorilor lor" [45].

93. Revine instanței naționale sarcina de a aprecia dacă există probe ale acestei coordonări sau practici concertate. Numai dacă ar exista astfel de probe am fi în mod cert în prezența unei restrângeri prin obiect a concurenței pe piața asigurărilor, întrucât coordonarea întreprinderilor concurente pentru împărțirea pieței este una dintre restrângerile concurenței care merită această calificare în temeiul jurisprudenței sus-menționate.

94. În cazul în care, dimpotrivă, se constată numai că intenția fiecăreia dintre societățile de asigurări a fost să își cerească vânzările, pe de o parte, și să încheie cu concesionarii contracte care să prevadă obligații similare, pe de altă parte, similitudine facilitată de înțelegerea anterioară a concesionarilor în privința tarifelor orare pe care le solicitau, nu considerăm că se poate stabili existența unei practici concertate.

95. Dimpotrivă, mai puțin dificilă ar fi constatarea că această serie de acorduri constituie o restrângere a concurenței prin obiect pe *piața serviciilor de reparații auto*.

42 — Hotărârea Curții din 14 iulie 1981, Züchner/Bayerische Vereinsbank (172/80, Rec., p. 2021, punctele 12-14).

43 — În această privință se poate cita Hotărârea din 14 iulie 1972, ICI/Comisia (48/69, Rec., p. 619, punctul 64): „dacă articolul 85 distinge conceptul «practică concertată» de conceptul «acorduri între întreprinderi» [...], aceasta are drept scop includerea în cadrul interdicțiilor de la acest articol a unei forme de coordonare între întreprinderi care, fără a ajunge să stabilească un acord propriu-zis, evită deliberat riscurile concurenței printr-o cooperare practică între ele".

44 — Hotărârea din 8 iulie 1999, Hüls/Comisia (C-199/92 P, Rec., p. I-4287, punctul 161).

45 — Hotărârea din 31 martie 1993, Ahlström Osakeyhtiö și alții/Comisia (C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 și C-125/85-C-129/85, Rec., p. I-1307, punctul 71).

96. Pare dovedit că creșterea tarifelor practicată orizontal de concesionari s-a repercutat asupra contractelor cu societățile de asigurări, care nu numai că au acceptat nivelul tarifar convenit de concesionari în cadrul GÉMOSZ, ci chiar l-au majorat în schimbul anumitor condiții.

97. În consecință, la prima vedere, eficacitatea acordului orizontal menționat asupra tarifelor pentru reparații depindea de acceptarea termenilor de către societățile de asigurări, astfel cum pare că s-a întâmplat. Acordurile verticale dintre concesionarii-service-uri (sau chiar GÉMOSZ) și societățile de asigurări au ratificat un acord orizontal anticoncurențial prin el însuși. Din acest motiv, întregul ansamblu (iar nu numai acordul orizontal) a devenit ilegal, iar comportamentul societăților de asigurări poate fi la rândul său cenzurat, alături de cel al concesionarilor-service-uri.

98. În orice situație, revine instanței naționale sarcina de a evalua termenii acordului menționat sau pe cei ai deciziei GÉMOSZ. În special, este necesar să se stabilească dacă acesta este încheiat între un număr de concesionari-service-uri suficient de mare pentru a se putea vorbi despre un real acord orizontal anticoncurențial.

99. Dacă aceste aspecte sunt confirmate, toate cele de mai sus ar conduce la constatarea existenței unei restrângeri a concurenței pe piața serviciilor de reparații auto, restrângere la a cărei consolidare au contribuit acordurile societăților de asigurări cu GÉMOSZ și cu fiecare dintre concesionari. Astfel cum a amintit Comisia, un grup de acorduri între părți prezente pe două piețe diferite a fost deja sancționat de jurisprudență în Hotărârea din 18 decembrie 2008, Coop de France bétail et viande/Comisia [46].

VI – Concluzie

100. În consecință, sugerăm Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága (Ungaria) astfel:

„1) Curtea de Justiție a Uniunii Europene nu este competentă să răspundă la întrebarea preliminară adresată.

2) Cu titlu subsidiar, acordurile bilaterale încheiate între o societate de asigurări și anumite service-uri auto sau între o societate de asigurări și o asociație de service-uri auto, în temeiul cărora tariful orar pentru reparații plătit de societatea de asigurări service-ului pentru repararea autovehiculelor asigurate de aceasta depinde, între alți factori, de numărul și de procentajul de asigurări încheiate cu societatea de asigurări respectivă prin intermediul service-ului, care acționează în calitate de agent de asigurări al societății de asigurări menționate:

a)
nu constituie o restrângere a concurenței prin obiect în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE în măsura în care privesc piața asigurărilor, cu excepția cazului în care ar exista o practică concertată a societăților de asigurări orientată spre excluderea concurenților de pe piață. Revine instanței naționale sarcina de a verifica acest aspect;

b)
pot constitui o restrângere a concurenței prin obiect în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE în măsura în care privesc piața reparațiilor auto, ținând seama de contextul în care s-au aplicat, în special de existența unui acord orizontal al concesionarilor privind tarifele. Revine instanței naționale sarcina de a verifica existența și conținutul acestui acord.”

46 — C-101/07 P și C-110/07 P, Rep., p. I-10193.